

מאוצרות הפרשה

לספר מה היה סופם של קללות בלעם, שהרי כאן מובאת רק הסיבה ש"לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'?"

אמנם – תירץ המגיד – ניתן להבין את הדבר על פי משל: סוחר אחד שב מן היריד בלייפציג ועגלתו עמוסה סחורה לעייפה. בדרך הגיע אל מקום אחד, ובו גשר צר שהיה בחזקת סכנה, ומכיון שהיתה זו שעת לילה החליט הסוחר לא להסתכן וללון במקום, ולהמשיך בדרכו השכם. בבוקר השכם קם הסוחר וניגש לתת מספוא ותבן לסוסים, והנה כאשר נכנס אל האורווה ראה להפתעתו כי העגלה והסוסים נגנבו!.... החל הסוחר לבכות בכי גדול על סחורתו היקרה ועל הסוסים היקרים והנאמנים שנגנבו... בלית ברירה שם הסוחר את שקו על שכמו ויצא אל הדרך רגלי... כאשר עבר הסוחר מרחק של שלוש פרסאות ראה לפתע עגלון אחד נוהג בעגלתו! מיהר הסוחר והשיג את העגלון שהכיר את הסוחר, ומשום כך השיב את העגלה המלאה לבעליה ללא אומר ודברים. קיבל הסוחר את המושכות לידיו ללא אומר ודברים. כאשר ראה הגנב את טוב ליבו של הסוחר הרהיב עוז וביקש שכר על כך שהעביר את הסוסים והעגלה את הגשר המסוכן כאשר טרחה רבה היתה כרוכה בכך... כאשר שמע הסוחר כן הרים את ידו וסטר לגנב על לחיו! גנב שכמותך! צעק הסוחר – האם לטובתי העברת את הסוסים בדרך קשה?! לא מיניה ולא מקצתיה! אתה עשית מעשה גניבה, והקב"ה ברחמיו השיב לי את ממוני, אולם לך לא מגיע פרס על כך! כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד – בלק שכר את בלעם שיקלל את ישראל, והקב"ה ברחמיו הפך את הקללות לברכות, ואם כן עלול בלעם לטעות ולבקש את שכרו שהרי על ידו באו הברכות לישראל. על כן, מסיים הכתוב ומסביר "ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה, כי אהבך" – לא על ידו של בלעם באו הברכות לישראל, אלא הקב"ה הפך אותן לברכות באהבתו את ישראל!

לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו (כג, ח) לא פעם, כאשר ביקש הגאון הגדול רבי דב יפה זצ"ל להביא דוגמא להבנה לא-ישרה ונכונה של דברי חז"ל, היה מזכיר את פירושו רש"י על הפסוק: "לא תתעב מצרי, מכל וכל, אע"פ שזרקו זכוריכם ליאור. מה טעם? שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק". יש שהבינו שהפשט הוא, שלמרות שהמצרים דחקו בהם מ"מ הרי באותה שעה גם נתנו לבני ישראל להתגורר במצרים – ועל כן מגיעה להם הכרת הטוב.

והאמת, האם ניתן להבין כך? האם אפשר לטעון שאם אדם תפס אותי ברשותו, הכה אותי בחרב ושעבד אותי – עלי להודות לו על "האכסניה" שנתן לי באותה שעה!?

אמנם מהגמרא ברכות (ס"ג: ע"ש) מוכח שהכוונה אחרת: עלינו להכיר טובה למצרים על שלפני השעבוד – בשעה שסבל יעקב אבינו מרעב – הם היו לנו אכסניה בשעת הדחק.

מספר חתנו הגאון רבי יונתן אבר שליט"א – מנהל רוחני דיישיבת 'היכל יצחק' בירושלים: כמה פעמים שמעתי ממנו אודות דברי רש"י אלו. לפעמים הוא כמעט רעד. הטעות הזו מאוד "הרגיזה" אותו הוא היה נסער: האם אתה צריך להחזיק טובה לחוטף שלך על האכסניה שהוא מעניק לך בכלא שלו?! העמידה העיקשת לו שהדברים יהיו תמיד ישרים, הייתה מאוד חשובה לדור שלנו, כי היום ישנה מגמה לפיה העיקר לומר, לדבר, לעזור – גם אם זה לא נאמן למקור, אבל הוא גרס שחובה תמיד לדייק, חז"ל הרי דייקו בדבריהם! (מוסף ש"ק י"ז)

לא תחרש בשור ובחמר יחדו (כב, י) כתב ה"אבן עזרא" בטעם מצווה זו, וז"ל: השם חמל על כל מעשיו. כי אין כח החמור ככח השור, עכ"ל. והיינו שזה גורם לחמור שיצטרך לעמול מעבר לכוחותיו.

ומכאן יש מוסר השכל לאותם ההורים המשתדלים בכח להכניס את בנם לישיבה "חשובה", שיש בה תלמידים "בעלי כישרונות" והבן שלהם יצטרך להתאמץ מעבר לכוחותיו, כדי שלא ירגיש נחות מחבריו, ובסוף הוא עלול חלילה להשבר ולהתרסק, רח"ל. והרי הקב"ה חמל אפילו על החמור, שלא להטיל עליו להתמודד עם השור שכוחו רב משלו. ק"ו על אחת כמה וכמה, שאנו צריכים לחוס על בנינו היקרים, שלא להכניס אותם לצער בזה בשנים היקרות ביותר שלהם, להתמודד עם חברים שעולים עליהם בכישרונותיהם, ואם ההורים היו חושבים באמת ובתמים על טובתו ועתידו של בנם, היו דואגים שילמד בישיבה שמתאימה לו לפי כוחותיו וכישרונותיו ושם יעשה חיל בלימודו, וילמד בס"ד ברוגע ובשמחה.

ונעתיק מזה מה שאמר רבינו מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל בשיחתו השבועית: "והנה אלול הוא גם זמן שיש בו מעבר מ'חדרים' לישיבה קטנה, ומישיבה קטנה לישיבה גדולה, ובזמן הזה מצויים דברים שגורמים קפידא. כגון אם אחד רצה להתקבל לישיבה מסוימת, חשובה מאוד. והוא אמנם מתאים לשם, אך הוא לא כ"כ מצוין, ואם היה לומד שם הוא היה מן החלשים שבישיבה, אבל למעשה יש שם תלמידים כאלה כמוהו, והוא רצה ושאל להתקבל לשם, וגם אביו רצה את זה, ובסוף לא קבלו אותו, והלך לישיבה אחרת ושם הוא היה מן החשובים והצליח מאוד, וקיבל שם הרבה הצלחה, מה שלא היה מצליח אם היה לומד בישיבה החשובה". והעיד מרן, שהנסיון הראה שכל אלו שהתעקשו בכח להיכנס למקומות שלא רצו אותם, הם לא הצליחו שם. (רבי אליהו דיסקין שליט"א, מוסף ש"ק יתד נאמן)

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו'. ואשר שכר אליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך (כג, ד-ה)

אומרו "ואשר שכר" צריך ביאור, כי למאי נפקא מינה אם בא בלעם בחינם או בשכר. אמנם באמת קשה, למה ייענשו עמון ומואב על ביאת בלעם לקלל את ישראל, הלא אין שליח לדבר עבירה, כי "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין" והמשלח פטור.

אך ביאור הדברים הוא, דאיתא בגמרא (ב"ק נ"ה:): "תניא, אמר רבי יהושע, ארבעה דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ואלו הן: הפורץ גדר בפני בהמת חבירו וכו' והשוכר עדי שקר להעיד". וכתבו שם התוס' (נו. ד"ה אלא) שדוקא שוכר עדי שקר חייב בדיני שמים, אבל אם רק אמר לחבירו שיעיד שקר, פטור מדיני שמים, דסבר שלא ישמע לו, ע"ש. הרי שאף דאין שליח לדבר עבירה, מ"מ אם הוא בשכר חייב בדיני שמים.

ולפיכך, כאן שבאנו לחייב את עמון ומואב עבור ששלחו לקרוא את בלעם לקלל את ישראל, על כרחך מדיני שמים הוא, כי בדיני אדם פטורים שאין שליח לדבר עבירה, וזאת רק משום שהיה בשכר, ומובן היטב מה שהדגיש הכתוב לומר "ואשר שכר עליך את בלעם". (קהלת יצחק)

ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך (כג, ו)
יש להבין – שאל המגיד מדובנא – שהרי לכאורה אין כאן המקום

השקוע בצחנה – אינו חש בה!

הגה"צ רבי יעקב נימן זצ"ל, ראש ישיבת "אור ישראל", ניגש פעם ליהודי מבעלי הבתים של פתח תקוה בראש חודש אלול ואמר לו: ר' משה, יודע הנך שהיום ראש חודש אלול ועוד מעט מגיע ראש השנה, יום המשפט. הבה ונחזור בתשובה!" היהודי הישיר מבטו אל הגר"י וענה: "יסלח לי כבודו, אך אני כבר עברתי בימי חיי ששים ושלוש פעמים את חודש אלול, ששים ושלוש פעמים ראש השנה ויום כפור, ומעולם לא היה לי על מה לחזור בתשובה, אינני חוטא!"... ר' יעקב הבין שלדבר ללבו של שוטה זה איננו יכול, אבל בישיבה יכול הוא לזעוק. נעמד בישיבה וזעק: "רבנו נסים גאון בוכה בוידויו ואומר: 'רבנו של עולם, אם אעמד לפרט את חטאי, יכלה הזמן והם לא יכלו'. רבנו נסים גאון – קדש הקדשים שאיננו יכולים להבין בקצה קצה השגתו במצוה קלה – אומר שאם ינסה לפרט את חטאיו, יכלה הזמן והם לא יכלו, והוא, הבעל בית הזה, שבקושי תורם שעה ביום לעולמו הרוחני, אומר בבטחון ששים ושלוש שנה לא עשה שום חטא, והוא מתכוון ברצינות. היתכן?!" כך הקשה רבי יעקב זצ"ל, וענה תשובה פשוטה וברורה, אך נקדים מעשה שהיה, אותו שמעתי מידידי הרב יחזקאל יונגרייז שליט"א: לפני למעלה מעשרים שנה הופיעה כתבה בעיתון על מבצע שערכה עיריית תל אביב – פינוי מצבור ענק של גרוטאות מחצרו המרווחת של זקן מתושביה, שזה היה עסקו במשך עשרות שנים – צבירת גרוטאות. העירייה פינתה מאה חמשים משאיות אשפה מהמקום! סופר שם שאותו זקן ניסה בתחילה לעצור את הפינוי בצו בית משפט, אבל הפסיד במשפט. כשבאו לפנות בפועל – רקע בידיו ורגליו וניסה לעצור את המשאיות בגופו ממש, ונאלצו להשתמש בכח להחזיקו במקומו שלא יפריע למהלך הפינוי. בסופו של דבר צלח המבצע. העירייה פינתה את השטח לחלוטין, ובמקומה שלחה את מחלקת הנטיעות, שתלה מדשאה ענקית עם פרחי נוי ועצים, כשמערכת השקיה אוטומטית מופעלת אחת ליומים, והגדילו לעשות כשהתקינו לו במקום ספסלי ישיבה נאים... עברו חדשים מספר, והנה מתברר שאותו זקן יושב כל בוקר ומתענג על הגינה המהודרת, הוא אף שלח מכתב התנצלות לעיריית תל אביב, בו כתב ששמח הוא לראות שהשמש זורחת החל מחמש בבוקר ולא מעשר בבוקר [עד היום הגרוטאות כיסוי לו את אור השמש עד השעה עשר]... שוב איננו סובל מקוצר נשימה, והנחשים והעכברים אינם עוד אורחי הקבועים... ביום אחד הפך צעיר בשלושים שנה... נשאל נא את עצמנו: היכן היה אותו זקן חמישים שנה, האם לא ראה שחצרו רוחשת עכברים ונחשים? האם לא שם לב שהוא חי במזבלה צבורית? – התשובה היא: **מי שחי בתוך הזוהמה אינו מרגיש בכך!** עומד הזבלן מאחורי מכונת הזבל ונושם עמוק את הריחות הקשים, כשכולו מתענב בקוראו: "מי זקוק לבשמים מלאכותיים כשיש ריח טבעי של הבורא..." יסוד זה זעק רבי יעקב נימן זצ"ל: "מי שחי עם היצר הרע כל הזמן – לא חש כלל שיש יצר הרע. הוא שקוע כל כולו ביצרו, טובל בהררי זבל ואינו מרגיש בצחנה הנוראה!

יושבות שתי נשים בחתונה, שתיהן לובשות בגדים הדורים. והנה המלצר עובר עם מגש מלא בתפודים אפויים טבולים בשמן כתום, והמגש מחליק מידי ומתיז על חליפותיהן... האחת מעבירה מפית ואומרת "לא נורא", והשניה חרב עליה עולמה. מה ההבדל ביניהן? הבדל עצום ונורא: הראשונה היתה שכנה של דודה של הכלה. היא הגיעה לחתונה בחליפה כהה, יפה אך לא הדורה במיוחד, ולכן גם כשהותז עליה שמן, לא ניכר הדבר כל כך. אך השניה היתה הכלה בעצמה, שביום כלולותיה היתה לבושה שמלת כלה לבנה וצחורה, וכל כתם שומני כתום, ולו הקטן ביותר, הופך את השמלה למשהו מכוער ולא ראוי ללבישה.

רבינו נסים שנשמתו זכה וצחה, כל נגיעה של היצר מהוה אצלו כתם נורא, הוא מבין מהו נקיון של נשמה, ומבין עד כמה כל רפיון קטן מהוה כתם נורא שנשמת האדם. לכן זועק הוא עד לשמים על עוונותיו: "יכלה הזמן והם לא יכלו". (רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א, דורש טוב אלול)

פינת ההלכה

האם מותר ליתן מכסף מעשר להחזיק בנו בישיבה

פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א על מה מותר ומה לא כדאי להשתמש בכספי מעשרות

בשולחן ערוך הגרש"ז (הלכות תלמוד תורה פ"א ס"ו) כתב, שאם יד האב משנת חייב הוא מן הדין לשכור מלמד לבנו ללמדו כל התורה ואינו יכול לנכות מכסף מעשר, אבל להחזקה כגון למזונות ודירה יכול כל אחד לנכות מכסף מעשר אלא שאינו כדאי, והקדוש ברוך הוא יוסיף לו אם מוציא מכספו ולא מכספי צדקה. מיהו ב"פרי יצחק" (ח"ב סימן ט) מסיק שרק שכר הלימוד למקרא בלבד אינו יכול לנכותו מכסף מעשר, אבל למשנה גמרא ופוסקים יכול לנכותו מכספי מעשר. וכבר האריכו פוסקי זמנינו בפרטי דין זה ואין כאן מקומו להאריך.

והחזון איש (הובא ב"אורחות רבינו" ח"א עמוד רצז) חידש דבר נפלא. שכל דבר שהיה עושה אותו בכל אופן, גם במידה ולא היה לו כסף מעשר, אינו יכול לקחת בשבילו מכסף מעשר, דהוי כדבר שבחובה. ולפי זה נמצא, שאינו יכול ליקח מכסף מעשר להחזיק את בנו בישיבה.

ולעניות דעתי נראה בזה, דכל קל וחומר שתחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. ואם נדרוש ממנו שיקח לחינוך בניו ובנותיו דוקא מכספו בטענה שבלאו הכי הוא היה שולח לאותו מקום, אפשר שלא ידע להכריע הגבול היכן היה שולח בניו ובנותיו אם לא היה יכול להשתמש בכסף מעשר. ובמידה ומסתפק היכן המקום המעולה לחנך את בניו, עלול לערב בשיקול דעתו גם ההפרש בשכר הלימוד ויצא שכרו בהפסדו, שעל ידי שמחמיר במצות מעשר גורם למעט בצרכי גבוה.

ועל כן נראה, שבכל דבר הנוגע לעניני רוחניות כגון חינוך הילדים או החזקת בניו הנשואים הלומדים ככולל, מותר מעיקר הדין ליקח מכסף מעשר אפילו בכי גוונא שנותן בלאו הכי. וטעם הדבר שמעיקר הדין עשירית מנכסיו אינו בדוקא לצרכי עניים, אלא לכל צרכי גבוה וכמו שכתבו הפוסקים שיכול לקחת מכספי המעשר גם למצוה כשלא היה מוציא על זה בלאו הכי. וכיון שאם נאסור עליו ליקח מכסף מעשר אם היה נותן בלאו הכי הלא עלול על ידי זה להגרם שימעט בחינוך בניו או להמנע מהחזקת בניו שיוכלו ללמוד ויתמעט צרכי גבוה כמו שכתבתי לעיל, משום הכי לא קיבלו על עצמם ככהאי גוונא להמנע מלקחת כסף מעשר. אלא אם כן הוא דבר שבחובה ממש, שבזה אין חשש שיוכל להשתמש מחיובו. ורק אם אפשר ראוי שיתן משל עצמו ואת המעשר ישראיר לעניים, אבל לא להקל חס ושולמו בחינוך בניו ובנותיו ובהחזקתם. אבל בעניני גשמיות כגון פרנסת בניו, בזה אמרינן דאין לו ליקח לזה מכסף מעשר אם היה נותן בלאו הכי, וכדברי רבינו החזון איש. [ומכל מקום לאתרוג מהודר וכדומה אינו ראוי ליקח מכספי מעשר, שאינו ראוי להתחסד לצורך עצמו על חשבון עניים. עיי' "תשובות והנהגות" ח"ב סימן תסה] אבל לחינוך בניו כנ"ל אין לך זכות כמוהו]. ודע יסוד ועיקר גדול, דאף ככהאי גוונא דמותר מדינא ליקח מכסף מעשר כדי להחזיק את בניו שיוכלו ללמוד תורה, מכל מקום כיון שאינו לוקח מכספו אלא מכסף מעשר, מפסיד הוא משכר מצות תלמוד תורה לבניו, ומקיים במעות אלו רק מצות צדקה. מה שאין כן כשמחנכם משלו, ומעות המעשר נותן צדקה לעניים, שאז מקיים גם מצות צדקה וגם זוכה לקיים בשלימות את המצוה ללמד את בנו שהיא מצוה גדולה מאד, והוא שותף בתורתו. (תשובות והנהגות ח"ה סימן רפג, ב)

חידה שבועית

איפה גבר הצרכים אלו, שמים לאל רפה, אל אלוים לאל?

תשובה לחידה פר"ש: ע"פ שנים ערים או שלושה וגו' לא יומת ע"פ אחד (יו,ו). תשובה לחידה: שניים.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת זיק להולדת הבן משפחת אייזנברג לנשואי הבת משפחת רפופרט לנשואי הבת ולהולדת הנכדה משפחות פרידמן – פוקס להולדת הבן הנכד משפחות רזנברג – ספיר להולדת הבת הנכדה משפחות קובנר להולדת הבן משפחות לוי – הכט להולדת הבת הנכדה משפחות שלמה רפופרט להולדת הבת **גני הדר-עמישב:** משפחת קובנר להולדת הנכד משפחת בני דרוק להכס הבן יונתן נ"י לעול תורה ומצוות משפחות מרדכי סלושץ לאירוסי הבת הנכדה משפחות רוטנברג לנשואי הבן

הודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

